

Woensdag 5 juni 1918 – ochtendeditie

Baron de Broqueville.

Naar aanleiding van het aftreden van baron de Broqueville als voorzitter van het Belgische kabinet wordt er nogmaals herinnerd aan de belangrijke rol, die deze staatsman bij het tot stand komen der Belgische legeruitbreiding in 1913 heeft gespeeld.

Reeds in 1900 had de Belgische regering getracht verbetering te brengen in het verdedigingsstelsel van Antwerpen, doch pas in 1906 lukte het aan het kabinet de Smet de Naeyer om een krediet van 63.000.000 F aangenomen te krijgen voor de aanleg van 13 nieuwe forten en 12 nieuwe vooruitgeschoven redoutes op de beide Scheldeoevers rondom Antwerpen, ter aanvulling van de bestaande twaalf forten op de tweede linie. Aan deze verdedigingsmaatregel werd een voorstel tot hervorming van het leger toegevoegd. De 14^e december 1909 ondertekende Leopold II de nieuwe legerwet, waarbij de loting werd afgeschaft en het beginsel van persoonlijke dienstplicht (een dienstplichtige per gezin) werd ingevoerd.

Onder de regering van koning Albert had, op aansporing van minister de Broqueville, de definitieve hervorming plaats. Bij de opening van de zittingsperiode van 1912 gaf de Broqueville in het parlement een uiteenzetting van de internationale toestand. Het land, zo verklaarde hij, moet maatregelen treffen om zijn bodem te verdedigen tegen elke vijand, die er een basis voor krijgsverrichtingen van zou willen maken of die er verbindingslijnen op zou willen aanbrengen. Tegelijkertijd diende de regering een wetsvoorstel in, waarbij de algemene dienstplicht werd ingevoerd. Voor het openbaar debat had er een zitting met gesloten deuren plaats, waarin de Broqueville, toen minister van oorlog, het parlement op de hoogte stelde van de

vertrouwelijke inlichtingen, welke de regering had ontvangen. Pas in juni 1913 nam de kamer het wetsvoorstel aan.

Volgens de nieuwe wet werd het jaarlijks op te roepen contingent op 33.000 man gebracht, waardoor België een leger van 350.000 man op de been kon brengen. Daarvan waren 175.000 man voor het veldleger bestemd en de rest voor de verdediging van Antwerpen, Luik en Namen. De oude dienstdaag van 15, 21 en 24 maanden werd gehandhaafd. De oorlogsbegroting werd hierdoor tot op 69.000.000 F verhoogd.

In de kamerzitting van 30 november 1911 had minister de Broqueville reeds het doel der legerhervorming uiteengezet met de volgende woorden: onze forten en ons leger duiden op onze onvruchtbare wil om een vrij en onafhankelijk volk te blijven; ze zijn in zekere zin de bevestiging van onze nationale trots en de waarborg van België's aandeel in de handhaving van de ongeschondenheid van het grondgebied. We willen ons tot geen enkele verdachte verbintenis lenen. Wij, Belgen, we zullen Belgen blijven en daarom willen wij steeds loyaal, eerlijk en vaderlandslievend zijn.

Het Belgisch Dagblad, dat het aftreden van de minister-president bespreekt, schrijft: de afwezigheid van de Belgische kamers heeft de uitvoerende macht ontegenzeggelijk versterkt, zij die reeds voor de oorlog zo sterk was wegens de inzinking van ons parlement. Een minister kan niet altijd weerstaan aan de neiging al te zelfstandig op te treden, vooral wanneer zijn onmiddellijke, doch onverantwoordelijke raadgevers, een natuurlijke neiging tot alleen regeren menen te ontdekken en die zwakheid behendig weten te exploiteren.

Wat er ook van zij, het land dankt veel aan de afgetreden premier. Hij was het die ter elfder ure de moed had de verdediging van het

land te verzekeren, welke in gevaar was gebracht door de wet van 1902, die het leger verknoeide en verzwakte, zodat zijn gevechtswaarde bijna nul was. De wet van 1913 met de hervorming van ons ziek en verzwakt leger is zijn werk. Toen na de IJzerslag het leger gans hervormd werd, was dit ook grotendeels te danken aan de vaderlandsliefde van de heer de Broqueville.

Wat echter de meest verheven verdienste is van het afgetreden regeringshoofd, is dat hij de 3^e augustus 1914 met fierheid en vastberadenheid het non possumus uitsprak, toen Duitsland zijn ultimatum liet overhandigen.

De Belgen konden met sommige opvattingen van de heer de Broqueville verschillen, doch zij vergeten zijn uitmuntende verdiensten nooit en blijven hem dankbaar voor alles wat hij voor het land heeft gedaan.

Woensdag 5 juni 1918 – avondeditie

Men schrijft ons:

Het aftreden van minister de Broqueville is stellig een feit van grote betekenis; daarmee is een der belangrijkste ministeriële carrières uit de Belgische geschiedenis, voorlopig althans, afgesloten. De Broqueville, die in 1912 als minister de grote en voor de tegenstanders geheel onverwachte verkiezingszegepraal der katholieke partij organiseerde, vertegenwoordigde in die partij een nieuwe geest, een streven naar minder streng confessionele politiek en naar meer "politique d'affaires", waarbij de buitenlandse aangelegenheden – koloniale kwestie, openen van nieuwe afzetgebieden en dus ook de verhouding tot de grote mogendheden en de militaire hervormingen – meer op de voorgrond traden. Dit

ging samen met een nogal democratisch getinte sociale politiek – bv. de schoolwet en arbeidsverzekeringen.

Tijdens de oorlog was de Broqueville de man van "Le XXe Siècle". Dit blad werd door hem op allerlei wijzen bevoordeeld; zijn broer was er de beheerder van. In interviews en redevoeringen verklaarde hij zich meerdere malen tegen het herstel van de Belgische neutraliteit; op het punt van de taalkwestie bleef hij bij het oude standpunt der tweetaligheid in het Vlaamse land.

De aanleiding van zijn aftreden is zonder enige twijfel te zoeken in de kwestie der Belgische parlementaire vergadering, die dezer dagen te Parijs zou moeten plaats hebben. In de Belgische kringen te Sainte Adresse en te Parijs hebben zich inderdaad sinds lang twee partijen gevormd, die men zou kunnen heten de parlementaire en de dictatoriale partij. De eerste wil de invloed der parlementsleden, die zich buiten België bevinden, zoveel mogelijk uitbreiden tot een nauwkeurige controle over het regeringsbeleid; aan het hoofd van die groep stond tot aan zijn dood – in 1916 – de oud-minister Schollaert, de streng confessionele katholieke, maar door alle partijen om zijn karakter en zijn rechtvaardigheidszin zeer geachte voorzitter der kamer van volksvertegenwoordigers. In zijn strijd om de rechten van het parlement, die hij tot kort voor zijn dood tegen de Broqueville voerde, werd hij bijgestaan door de nu tot minister benoemde volksvertegenwoordiger van Gent, Cooreman. Aan het hoofd der andere, de dictatoriale, partij stond de Broqueville – l'homme fort du gouvernement fort, waar de XXe Siècle het steeds over had. Dat zijn plaats ingenomen wordt door de heer Cooreman, vermeerderd nog de betekenis van het hier besproken ontslag.

Dat er geen scherp contrast was tussen de heengaande minister en zijn blijvende collega's op het gebied der buitenlandse politiek en der buitenlandse hervormingen voor na de oorlog, kunnen we wel

aannemen; het verschil van inzicht omtrent die zaken had zich nog niet tot een tegenstelling van duidelijk afgelijnde theorieën gevormd. Toch bestaat het verschil: Schollaert, Cooreman, Poulet, Helleputte, enz. vertegenwoordigen het oude België, het België van gematigdheid en loonmatiging, het België van wat Edmond Picard heette "le middelmaatisme"; de Broqueville integendeel is een man van het "strebende" België, van het België, dat grote-mogendheid-allures wil aannemen, het België van Leopold II, van Emile Banning, van Brialmont, van Ducarne, van de "Ligue de la défense nationale" enz.

Het aftreden van de Broqueville betekent een stijging van de invloed aan het oude België, waarmee door de centrale mogelijkheden bij de vrede natuurlijk op de basis van een herstel zeer zeker veel makkelijker een akkoord zal gemaakt worden, dan dit met de Broqueville en de zijnen het geval zou zijn geweest.

Bij die gematigde Belgen zal de Vlaamse Beweging ook veel eerder een willig gehoor vinden voor haar eisen – men denke maar aan de verklaringen van minister Poulet – dan bij de op de spits drijvende Belgische nationalistische "Jeune Belgique".